

An Examination of Disparities in Sense of Security, Satisfaction and Belonging between the Iran's Mehr Housing in Mazandaran

Amin Alipour *

MA of Sociology, University of Mazandaran, Babolsar, Iran.

Mahmoud Sharepour

Professor of Sociology, University of Mazandaran, Babolsar, Iran.

Abstract

Since the inception of Iran's Mehr Housing Policy (IMHP) in 2007, numerous residential complexes have been erected nationwide. Housing initiatives, beyond their fundamental role of shelter provision, are essential in addressing the social welfare of inhabitants, encompassing dimensions such as security, satisfaction, and a sense of belonging. A decade following the initial housing allocations, an examination of the social ramifications of the IMHP is warranted. Diverse studies on the IMHP conducted across various Iranian cities indicate a prevalent dearth of satisfaction among residents residing in IMHP complexes. Notably, these complexes vary in ownership structure – state-owned versus self-owned – and geographical location – within or outside urban boundaries. Consequently, this study aims to compare the perceptions of security, satisfaction, and social integration among residents in state-owned and self-owned housing, both within and beyond urban limits. The investigation focused on 13 IMHP complexes in the municipalities of Babol and Babolsar, employing quantitative methodologies. Through the application of a stratified sampling approach, 346 questionnaires were administered within these complexes. Non-parametric statistical analyses, including the Kruskal-Wallis test, Mann-Whitney test, and Spearman's correlation test, were utilized to assess variable discrepancies across distinct complexes and explore the relationships between these variables. Noteworthy findings reveal that residents in IMHP complexes situated within urban boundaries exhibit heightened levels of security, satisfaction, and belonging compared to their

* Corresponding Author: s.amin.alipour@gmail.com

How to Cite: Alipour, A., Sharepour, M. (2024). An Examination of Disparities in Sense of Security, Satisfaction and Belonging between the Iran's Mehr Housing in Mazandaran, *Journal of Urban and Regional Development Planning*, 9(28), 77 - 106.

counterparts in complexes located outside urban perimeters, with this disparity exhibiting statistical significance. Conversely, no significant variation was observed between state-owned and self-owned IMHP complexes in terms of the aforementioned dimensions.

Keywords: Iran's Mehr Housing Policy (IMHP), Sense of Belonging, Sense of Security, Sense of Satisfaction.

Introduction

The implementation of Iran's Mehr Housing Policy (IMHP) since 2007 has led to the development of diverse residential complexes across the country. These complexes are found in a variety of settings, ranging from metropolitan areas to small towns and villages, touristic and non-touristic cities, as well as within and outside urban boundaries. Furthermore, these complexes exhibit variations in their ownership structure, with some being constructed by the public sector and others by the private sector. Consequently, a notable heterogeneity exists among these residential developments.

In addition to the provision of shelter, housing endeavors must also address the social welfare needs of residents, including aspects such as security, satisfaction, and a sense of belonging. It is against this backdrop that this study seeks to investigate and compare the perceptions of security, satisfaction, and social integration among residents residing in IMHP residential complexes. These variables are inherently subjective in nature and are contingent upon the unique characteristics and dynamics of each complex. With a decade having passed since the initial allocations of housing units, it is an opportune time to scrutinize these subjective dimensions among residents.

Central to this inquiry is the exploration of significant differences that may exist among various IMHP complexes concerning the sense of security, satisfaction, and belonging experienced by their residents. The aim is to assess the extent of variability across these essential social indicators and delve into the nuances that shape the residential experiences within different IMHP complexes.

Research Question(s)

- Do significant differences exist between IMHP complexes in Babol and Babolsar regarding the sense of security, satisfaction, and social belonging experienced by residents?
- Do significant differences exist between IMHP complexes located within and outside the city boundaries in terms of the sense of security, satisfaction, and social belonging perceived by residents?
- Do significant differences exist between state-owned and self-owned IMHP complexes in terms of the sense of security, satisfaction, and social belonging reported by residents?

2. Literature Review

The concept of security encompasses various dimensions, including economic security, food security, political security, health security, environmental security, individual security, and social security (United Nations Development Program, 1994: 24). This study specifically focuses on individual and social security, representing a sense of security experienced by individuals. The sense of security is a subjective notion that encompasses feelings of safety and freedom from fear (Bollens, 2008).

Satisfaction can be defined through both subjective and objective indicators. Subjective indicators may include the quality of neighborhood relationships (Choudhury, 2005; Amerigo & Aragonés, 1997; Galster & Hesser, 1981), while objective indicators may comprise the quality of the residential environment (Fleury-Bahi et al., 2008; Liu, 1999). However, satisfaction is fundamentally subjective as it can be influenced by an individual's ideals or life purposes (Galster, 1987, p.539). Consequently, within the same housing setting, individuals may exhibit varying levels of satisfaction.

The "sense of belonging" is molded by a complex interplay of factors that foster an individual's attachment to their neighborhood and its inhabitants. This bond between an individual, their residential environment, and the community deepens and evolves over time (Norberg-Schulz, 1997; Altman & Low, 1992; Rapoport, 1990; Hummon, 1992; Shamai, 1991; Tuan, 2001; Relph).

Several studies have been conducted on Informal Markets for Housing and Protection (IMHP) in various Iranian cities, indicating a general trend of low satisfaction among residents of IMHP complexes (Nouri Imani et al., 2019; Mahmoudi & Vahid, 2019; Mohammadzadeh, 2016).

3. Methodology

This research employed quantitative methods to investigate 13 Informal Markets for Housing and Protection (IMHP) complexes located in the municipalities of Babol and Babolsar. Through the implementation of a stratified sampling methodology, a total of 346 questionnaires were distributed within these complexes. Non-Parametric tests, specifically the Kruskal-Wallis test, Mann-Whitney test, and Spearman's correlation test, were employed to compare

variables across different complexes and to explore the relationships between these variables.

4. Results

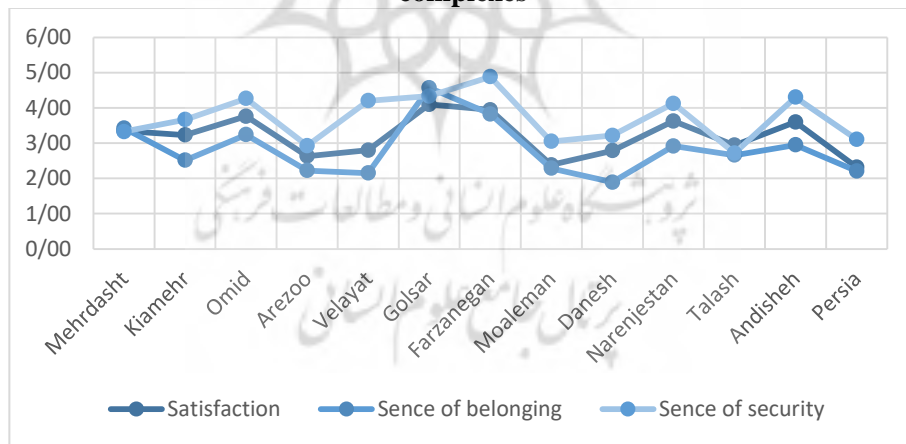
The data depicted in the graph presented below elucidate the status of the three variables under investigation across the 13 Informal Markets for Housing and Protection (IMHP) complexes. To address the research inquiries, these three variables were amalgamated to form a composite variable termed the subjective index score.

-The results obtained from the Mann-Whitney test reveal that the subjective index score of the IMHP complexes in Babol surpasses that of Babolsar, with this disparity exhibiting statistical significance.

-Findings from the Kruskal-Wallis test indicate that the subjective index score of IMHP complexes situated within the municipal boundaries is markedly higher than those located outside, with this contrast also demonstrating statistical significance.

- In accordance with the Mann-Whitney test analysis, no noteworthy distinction is evident in the subjective index scores between state-owned and self-owned IMHP complexes.

Figure 1. sense of security, satisfaction and belonging in the IMHP complexes

5. Conclusion

The outcomes of the study underscore the significance of the geographical placement of Informal Markets for Housing and Protection (IMHP) complexes in shaping the subjective index score,

encompassing feelings of security, satisfaction, and belonging among residents. It appears that residing in residential complexes situated in non-touristic cities within their perimeters is associated with heightened levels of security, satisfaction, and a sense of belonging. Conversely, the type of ownership, whether state-owned or self-owned, does not seem to yield a substantial distinction in the aforementioned subjective measures within IMHP complexes.

Acknowledgments

Acknowledgments are extended to Dr. Morteza Jaberi Moghadam, Dr. Ahmad Reaei, Ali Sobati, and Bahram Akbarzadeh for their invaluable assistance and unwavering support.

بررسی تفاوت احساس تعلق، احساس رضایت و احساس امنیت در مجتمع‌های مسکن مهر دولتی و خودمالکی در داخل و خارج محدوده شهری

کارشناسی ارشد جامعه‌شناسی دانشگاه مازندران، بابلسر، ایران * امین عالی پور

استاد جامعه‌شناسی دانشگاه مازندران، بابلسر، ایران محمود شارع پور

چکیده

در پی سیاست مسکن مهر در ایران، از سال ۱۳۸۶ مجتمع‌های مسکونی مختلفی در سرتاسر کشور ساخته شد. مسکن علاوه بر تأمین سرپناه، باید نیازهای اجتماعی ساکنان را نیز برآورده نماید که حاصل آن را می‌توان به صورت احساس رضایت، احساس امنیت و احساس تعلق در ساکنان آن‌ها مشاهده کرد. با توجه به اینکه برخی از مجتمع‌های مسکن مهر، دولتی و برخی دیگر خودمالکی بودند؛ برخی در داخل محدوده و برخی دیگر در خارج محدوده شهر بودند، در این مطالعه به مقایسه احساس رضایت، احساس امنیت و احساس تعلق ساکنان در مجتمع‌های مسکن مهر مختلف (داخل/خارج محدوده و دولتی/خودمالکی) پرداخته شده است. بر این اساس، تمام مجتمع‌های مسکن مهر بزرگ در دو شهر بابل و بابلسر (در مجموع ۱۳ مجتمع) انتخاب شدند که بر اساس روش نمونه‌گیری طبقه‌بندی شده، تعداد ۳۴۶ پرسشنامه به روش سیستماتیک در این مجتمع‌ها تکمیل شد. به دلیل اینکه توزیع داده‌ها نرمال نبود، برای مقایسه متغیرها در مجتمع‌های مختلف، از آزمون‌های ناپارامتریک کراسکال-والیس و من-ویتی و برای بررسی رابطه آن‌ها از آزمون همبستگی اسپیرمن استفاده شد. نتیجه تحقیق نشان داد که تفاوت احساس امنیت/رضایت/تعلق میان مجتمع‌های داخل و خارج محدوده معنادار است و هر چه از داخل به سمت خارج محدوده برویم از میزان احساس امنیت/رضایت/تعلق کاسته می‌شود؛ اما تفاوت معناداری میان مجتمع‌های دولتی و خودمالکی وجود ندارد.

کلیدواژه‌ها: سیاست مسکن مهر ایران، احساس تعلق، احساس رضایت، احساس امنیت.

مقدمه

سیاست مسکن مهر در ایران، از سال ۱۳۸۶ باهدف تأمین نیاز مسکن خانوارهای کم‌درآمد آغاز شد. ساختمان‌های مسکن مهر در شهرهای مختلف کشور، اعم از شهرهای کوچک و شهرهای بزرگ، شهرهای توریستی و شهرهای غیرتوریستی، شهرهای مهاجرپذیر و شهرهای مهاجرفرست ساخته شد. برخی از این مجتمع‌ها در داخل محدوده و برخی دیگر در خارج محدوده شهرها احداث شدند. برخی بر روی زمین‌های دولتی، باهدف کاهش قیمت مسکن ساخته شدند و برخی دیگر، بر روی زمین‌های با مالک خصوصی که تحت عنوان مسکن مهر خودمالکی شناخته می‌شوند. در زمانی که سیاست مسکن مهر به اجرا درآمد و مجتمع‌های مسکن مهر در مکان‌های مختلف ساخته می‌شد هیچ تصویری از اثرات آتی آن وجود نداشت. درحالی که «فهم اینکه این گونه سیاست‌ها، چگونه زندگی اجتماعات و مناطق را تغییر خواهد داد و آنگاه کردن برنامه‌ریزان و حامیان از تغییر اجتماعی احتمالی» بسیار ضرورت دارد (برج، ۱۳۸۹: ۲۵).

ارتباط میان ساکنان با محیط سکونتشان، ارتباطی دوسویه است. ساکنان بر محیط سکونت خود و کیفیت آن اثر می‌گذارند؛ متقابلاً محیط نیز بر زندگی ساکنان و روابط میان آن‌ها اثرگذار است. این اثرگذاری هم به صورت عینی و هم به صورت ذهنی قابل بررسی است که در این مقاله به بعد ذهنی آن (احساس امنیت، احساس رضایت و احساس تعلق) پرداخته شده است. در برخی از مجتمع‌های مسکن مهر، ساکنان از مسکن و محیط مسکونی خود ناراضی هستند و در برخی دیگر احساس رضایت می‌کنند؛ در برخی مجتمع‌ها، احساس عدم امنیت دارند و در برخی دیگر احساس امنیت می‌کنند؛ برخی ساکنان نسبت به محیط سکونت خود احساس تعلق پیدا کرده‌اند و برخی دیگر هیچ حس تعلق نسبت به آن ندارند. علت بررسی جداگانه این سه شاخص ذهنی، کنترل اثر آن‌ها بر نتایج تحقیق بوده است چراکه در ابتدای تحقیق برای نویسندگان مشخص نبود که آیا رابطه همبستگی میان متغیرها وجود دارد یا خیر.

امروز با گذشت یک دهه از تحویل اولین واحدهای مسکن مهر به متقاضیان، می‌توان تجربه سیاست مسکن مهر در ایران را بررسی و باهم مقایسه کرد. بدین ترتیب، پرسش اصلی در این مطالعه، این است که «شاخص‌های ذهنی «احساس رضایت»، «احساس امنیت» و «احساس تعلق» در مجتمع‌های بزرگ مسکن مهر باهم چه تفاوتی دارند؟» بر این اساس پرسش‌های این مطالعه عبارت‌اند از:

- ۱) آیا این شاخص‌های ذهنی (احساس رضایت/امنیت/تعلق) در مجتمع‌های مسکن مهر شهر توریستی بابل با شهر غیرتوریستی بابل تفاوت معناداری دارد؟
- ۲) آیا این شاخص‌های ذهنی (احساس رضایت/امنیت/تعلق) در مجتمع‌های مسکن مهر داخل محدوده شهر با مجتمع‌های خارج محدوده تفاوت معناداری دارد؟
- ۳) آیا این شاخص‌های ذهنی (احساس رضایت/امنیت/تعلق) در مجتمع‌های مسکن مهر دولتی با مجتمع‌های مسکن مهر خودمالکی تفاوت معناداری دارد؟

پیشینه تحقیق

مطالعات متعددی بر روی مجتمع‌های مسکن مهر در شهرهای مختلف ایران انجام شده است که غالب آن‌ها بر سنجش احساس رضایت ساکنان متمرکز و تعداد اندکی نیز به احساس تعلق و امنیت پرداخته‌اند. احمدی و جلیلی (۱۳۹۹) در مقاله خود با عنوان فراتحلیل طرح مسکن مهر در ایران، اظهار کردند که مفهوم احساس رضایت با ۴۸ درصد فراوانی از بیشترین توجه در میان مضامین و موضوعات اجتماعی مسکن مهر برخوردار بوده است.

در میان مقالاتی که به احساس رضایت پرداخته‌اند، برخی از پژوهش‌ها نارضایتی ساکنان از محیط سکونتشان را گزارش داده‌اند که عمدتاً ناشی از دسترسی نامناسب به خدمات و زیرساخت‌ها بوده است (نوری ایمانی و بوچانی، ۱۳۹۹؛ محمودی و وحید، ۱۳۹۹؛ محمدزاده، ۱۳۹۶)؛ اما در مقابل، برخی دیگر از پژوهش‌ها از رضایت نسبی ساکنان گزارش داده‌اند که عمدتاً ناشی از به‌صرفه بودن قیمت مسکن (مرووی و شمس، ۱۳۹۹؛ معمری و همکاران، ۱۳۹۸) و رضایت از روابط اجتماعی و همسایگی (محمودی و وحید، ۱۳۹۹؛ فیروزی و همکاران، ۱۳۹۵) بوده است.

اما نتیجه اکثر پژوهش‌ها و نشان داده که به‌طور کلی احساس رضایت از مسکن مهر در وضعیت پایین‌تر از متوسط قرار دارد. (برزگر و قربانی، ۱۳۹۸؛ شمس‌الدینی و همکاران، ۱۳۹۷؛ رضایی خوشان و نعمتی مهر، ۱۳۹۴؛ درودی و همکاران، ۱۳۹۳) همچنین نتیجه فرا تحلیل‌های انجام‌شده بر روی پژوهش‌های مرتبط با مسکن مهر نشان می‌دهد که برآیند کلی احساس رضایت ساکنان مسکن مهر متوسط به پایین است (احمدی و جلیلی، ۱۳۹۹ و شکریگی و مستمع، ۱۳۹۳)

در خصوص احساس تعلق و رابطه آن با احساس رضایت، پژوهش‌های اندکی صورت گرفته است. از جمله ایمان و کاوه (۱۳۹۱) در پژوهشی که بر روی مسکن مهر فولادشهر اصفهان انجام دادند، با بررسی تأثیر سه عامل سرمایه زندگی، تعلق مکانی و دینداری بر احساس رضایت، دریافتند که ارتباط مثبت و معناداری میان احساس رضایت و احساس تعلق به مکان وجود دارد؛ اما برخلاف نتیجه این پژوهش، در پژوهش دیگری که فیروزی و همکاران (۱۳۹۵) انجام دادند، رابطه مستقیم احساس تعلق و رضایت رد شد. در این پژوهش ارتباط میان احساس رضایت سکونتی با ۵ شاخص فرم مطلوب مسکن، تعلق مکانی، امنیت مسکن، آسایش و دسترسی و نمایه‌های زیست‌محیطی بررسی شده بود. نتایج این پژوهش نشان می‌داد که با وجود احساس رضایت نسبتاً پایین، ساکنان نسبت به محیط مسکونی خود احساس تعلق دارند.

در خصوص احساس امنیت و رابطه آن با احساس رضایت، در برخی پژوهش‌ها، امنیت به‌عنوان یکی از شاخص‌های احساس رضایت بررسی شده که نتیجه آن‌ها نشان می‌دهد که میزان رضایت از امنیت پایین بوده است که موجب شده میزان کل احساس رضایت نیز پایین‌تر از متوسط باشد (محمودی و وحید، ۱۳۹۹؛ فیروزی و همکاران، ۱۳۹۵)؛ اما بسیاری دیگر از پژوهش‌ها، احساس امنیت را جزو عوامل سنجش احساس رضایت نیاورده‌اند (نوری ایمانی و بوچانی، ۱۳۹۹؛ محمودی و وحید، ۱۳۹۹؛ مروی و شمس، ۱۳۹۹؛ معماری و همکاران، ۱۳۹۸؛ برزگر و قربانی، ۱۳۹۸؛ شمس‌الدینی و همکاران، ۱۳۹۷؛ محمدزاده، ۱۳۹۶؛ رضایی خوشان و نعمتی مهر، ۱۳۹۴؛ درودی و همکاران، ۱۳۹۳).

اما در خصوص ارتباط احساس رضایت با نوع مسکن مهر (دولتی و خودمالکی) نیز پژوهش‌ها محدودند. از جمله ملک‌شاهی و همکاران (۱۳۹۶) در پژوهش خود بر روی احساس رضایت ساکنان مجتمع‌های مسکن مهر دولتی و خودمالکی شهر آمل، به این نتیجه رسیدند که میانگین رضایت ساکنان مسکن مهر دولتی پایین‌تر از رضایت ساکنان مسکن مهر خودمالکی بوده و این تفاوت، معنادار است. در پژوهش مشابه دیگری، شکوهی و ارفعی (۱۳۹۴) با بررسی میزان احساس رضایت ساکنان مسکن مهر جهاد در شهر بجستان به این نتیجه رسیدند که ساکنان مسکن مهر جهاد به دلیل ساخت قطعات به صورت شخصی و دسترسی مناسب به خدمات عمومی، رضایت بیشتری از آن دارند.

در خصوص بررسی تأثیر موقعیت مسکن مهر (مقایسه شهرهای بزرگ با کوچک) / مقایسه داخل و خارج محدوده) بر روی شاخص‌های ذهنی نیز با پژوهش چندانی انجام نشده است. در پژوهشی که ایمان و کاوه (۱۳۹۱) در مسکن مهر فولادشهر اصفهان انجام دادند، نتایج نشان می‌داد که کسانی که از شهرهای مرکز استان آمده‌اند، رضایت کمتری نسبت به کسانی دارند که از شهرهای کوچک آمده‌اند؛ و همین‌طور کسانی که از شهرهای کوچک آمده‌اند رضایت کمتری نسبت به کسانی دارند که از روستا آمده‌اند.

جمع‌بندی پیشینه پژوهش نشان می‌دهد که در اغلب پژوهش‌های مربوط به مسکن مهر به سنجش احساس رضایت در یک مجتمع مسکونی پرداخته شده است و کمتر به تفاوت میان مجتمع‌های مختلف پرداخته شده است. از این‌رو در این مطالعه به بررسی و مقایسه ۱۳ مجتمع مسکن مهر شهرهای بابل و بابلسر - اعم از داخل محدوده و خارج محدوده و اعم از دولتی و خودمالکی - پرداخته شده است.

مبانی نظری

هر سه مفهوم مورد سنجش «احساس تعلق»، «احساس رضایت» و «احساس امنیت» ماهیتی ذهنی (سابعکتیو) دارند. مفهوم «احساس رضایت» آن‌گونه که گالستر (۱۹۸۷) صورت‌بندی کرده ممکن است بر مبنای هدف زندگی فرد تعریف شود (رویکرد هدفمند) که بر اساس آن، رضایت فرد از مسکن و محیط مسکونی خود در صورتی است که این

محیط او را به اهداف زندگی‌اش نزدیک‌تر کند؛ از سوی دیگر، ممکن است که احساس رضایت بر مبنای کیفیت و یا کمیت ایده‌آل فرد تعریف شود (رویکرد شکاف واقعیت و آرمان)؛ بر این اساس، هر چه مسکن و محیط مسکونی فرد به ایده‌آل او نزدیک یا دور باشد، موجب رضایت یا نارضایتی او خواهد شد. در پژوهش‌های مختلف «احساس رضایت» تحت تأثیر مؤلفه‌ها و شاخص‌های ذهنی همچون کیفیت روابط همسایگی (Choudhury, 2005; Amerigo & Aragonés, 1997; Galster & Hesser, 1987) یا مؤلفه‌ها و شاخص‌های عینی همچون کیفیت محیط مسکونی (Fleury-Bahi et al, 2008; Liu, 1999) بررسی و ارزیابی شده است؛ اما باید توجه داشت که در نهایت احساس رضایت به صورت سبجکتیو در ذهن فرد شکل می‌گیرد. این بدان معنا است که یک مسکن واحد در محیط مسکونی مشخص، ممکن است برای فردی رضایت به همراه داشته باشد اما همین مسکن با همین شرایط برای فرد دیگری که هدف یا ایده‌آل دیگری دارد، ایجاد نارضایتی کند. در هر صورت، آن چیزی که در سنجش رضایت فرد اهمیت می‌یابد، هدف یا ایده‌آل اوست که در ذهن او وجود دارد. از این رو می‌توان استدلال کرد که «احساس رضایت» یا به عبارت بهتر، «احساس رضایت» مفهومی ذهنی است. بر همین اساس، برخی از محققان سعی نمودند تا در مطالعات خود در خصوص احساس رضایت، به هر دو بعد ذهنی و عینی آن توجه داشته باشند (McCrea & Western, 2005).

«احساس تعلق» به صورت دل‌بستگی به محله و مردم محله (مکان و جامعه) بروز می‌یابد. «احساس تعلق» تحت تأثیر مجموعه‌ای از عوامل مختلف است که برآیند آن‌ها موجب می‌شود که فرد خود را متعلق به محیط سکونت خود بداند و پیوندی میان فرد با محیط و افراد پیرامونش ایجاد شود که در طول زمان عمق و گسترش می‌یابد (Norberg-Schuls, 1997; Altman & Low, 1992; Rapoport, 1990; Hummon, 1992; Shamai, 1991; Tuan, 2001; Relph, 1976). عوامل شکل‌دهنده به حس مکان در دو گروه عوامل ادراکی و شناختی و عوامل کالبدی قرار می‌گیرند (فلاح، ۱۳۸۵: ۶۲-۶۳) که عوامل ادراکی و شناختی ماهیتی ذهنی و عوامل کالبدی، ماهیتی عینی دارند.

برآیند این دو به صورتی ذهنی در فرد موجب شکل‌گیری احساس تعلق به محیط زندگی وی می‌شود.

مفهوم دیگری که در پژوهش‌های مختلف در بررسی محیط‌های مسکونی همواره مطرح بوده، «امنیت» بوده است. امنیت به صورت عام می‌تواند ابعاد مختلفی را دربرگیرد: امنیت اقتصادی، امنیت غذایی، امنیت سیاسی، امنیت سلامت، امنیت زیست‌محیطی، امنیت شخصی/فردی و امنیت جمعی/اجتماعی (United Nations Development Program, 1994: 24)؛ اما تأکید ما بر روی بعد فردی و جمعی امنیت است یعنی، حفاظت فرد در برابر جرم‌ها و خشونت‌های فردی و جمعی. برخی صاحب‌نظران در بررسی امنیت بر «احساس ایمنی» و «احساس رهایی از ترس» تأکید دارند (ماندل، ۱۳۷۹؛ Bollens, 2008)؛ و در واقع به بعد ذهنی امنیت اهمیت می‌دهند. باید توجه داشت زمانی که آمار جرم‌ها و بزهکاری‌های رخ داده در محلات مسکونی جمع‌آوری می‌شود، امنیت از بعد عینی آن بررسی شده است؛ اما زمانی که اثر این جرم‌ها و بزهکاری‌ها بر روی ساکنان بررسی می‌شود و مثلاً از ساکنان پرسیده می‌شود که امنیت دارند یا خیر، در واقع بعد ذهنی امنیت بررسی شده است. به همین دلیل، باید میان «امنیت» و «احساس امنیت» تفاوت قائل شد. البته به نظر می‌رسد که این دو باید باهم ارتباط داشته باشند، یعنی درجایی که میزان جرم و بزهکاری زیاد است (امنیت کم است)، احساس امنیت ساکنان نیز پایین باشد؛ اما احتمال دارد که چنین رابطه‌ای برقرار نباشد. مثلاً درجایی میزان جرم و بزهکاری کم باشد اما ساکنان احساس ناامنی کنند یا برعکس در یک محله جرم‌خیز، ساکنان احساس امنیت داشته باشند.

بر این اساس متغیرهای وابسته عبارت‌اند از: احساس رضایت، احساس تعلق و احساس امنیت. از پژوهش‌هایی مطالعه شده، شاخص‌های سنجش این متغیرها استخراج گردید و آن‌هایی که تقریباً در اکثر پژوهش‌ها مشترک بود، به عنوان شاخص‌های اصلی برای این پژوهش انتخاب شدند. از سوی دیگر، با توجه به اینکه هدف از این تحقیق، مقایسه این سه متغیر وابسته در مجتمع‌های مختلف بود، سه متغیر مستقل نیز برای بررسی تفاوت‌ها در نظر

گرفته شد: نوع مسکن مهر (دولتی / خودمالکی)؛ موقعیت نسبت به محدوده (داخل/خارج)؛ شهر اصلی (بابل/بابلسر).

جدول ۱. شاخص‌های تحقیق

متغیرهای وابسته	احساس رضایت	احساس تعلق	احساس امنیت
شاخص‌ها	رضایت از دسترسی‌ها	روابط همسایگی	امنیت کودکان و زنان
	رضایت از محیط مجتمع	روابط قومی	امنیت در مقابل غریبه‌ها
	رضایت از کیفیت مسکن	پایگاه اجتماعی	وجود جرم و بزهکاری
	رضایت از مدیریت مجتمع	تمایل به تداوم سکونت	وجود حیوانات ولگرد

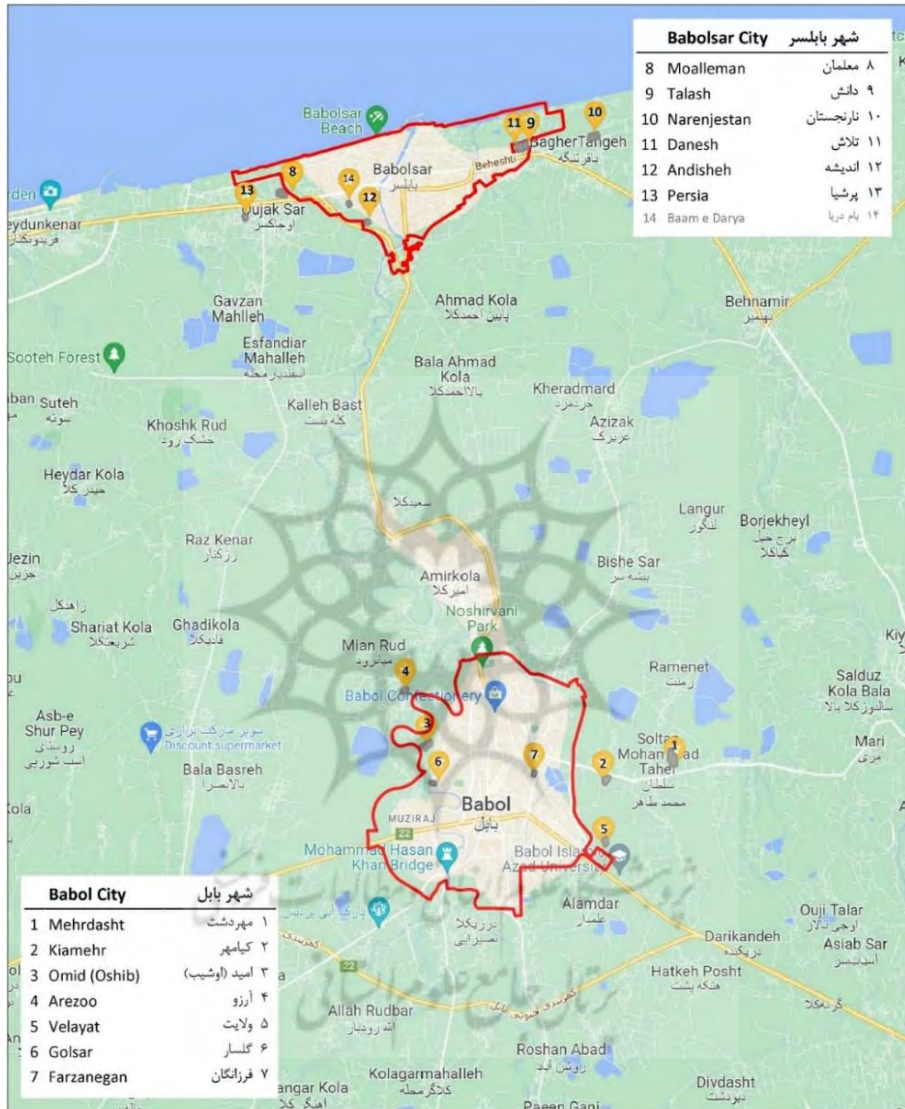
روش تحقیق

در این تحقیق، با توجه به این نکته که هر سه مفهوم: «احساس تعلق»، «احساس رضایت» و «احساس امنیت» ماهیتی ذهنی دارند از پرسشنامه محقق ساخت، برای سنجش آن‌ها استفاده شده است. نمونه‌گیری از میان تمام مجتمع‌های مسکن مهر بزرگ شهرهای بابل و بابلسر صورت پذیرفت. ۱۴ مجتمع مسکن مهر بزرگ (بالای ۱۰۰ واحد مسکونی) در این دو شهر وجود داشت که اجازه نمونه‌گیری در ۱۳ مجتمع اخذ شد. تعداد حجم نمونه با استفاده از روش نمونه‌گیری طبقه‌بندی شده متناسب (با درصد اطمینان ۹۵٪ و خطای مورد انتظار ۵٪) برابر با ۳۳۵ نمونه تعیین شد که پس از انجام نمونه‌گیری سیستماتیک، نهایتاً ۳۴۶ پرسشنامه در ۱۳ مجتمع مسکن مهر بزرگ شهرهای بابل و بابلسر تکمیل گردید.

در تدوین پرسشنامه، گویه‌هایی متناسب با سه شاخص اصلی تحقیق تدوین شد تا به کمک آن مشخص شود که هر کدام چه وضعیتی در جامعه مورد سنجش دارد. این گویه‌ها بر این اساس و با توجه به مبانی نظری تحقیق ساخته شده‌اند و اعتبار خود را از چارچوب نظری تحقیق می‌گیرند اما برای سنجش پایایی آن‌ها و اینکه آیا در صورت تکرار بازهم نتایج مشابهی به دست خواهد آمد یا خیر، از آزمون آلفای کرونباخ برای سنجش پایایی ابزار تحقیق استفاده شده است. نتیجه آزمون نشان داد که ضریب آلفا برابر با ۰,۷۰ است که نشان از قابل قبول بودن پرسشنامه داشت.

بررسی تفاوت احساس تعلق، احساس رضایت و احساس امنیت در مجتمع‌های ...؛ عالی‌پور و شارع‌پور | ۹۱

شکل ۱. موقعیت مجتمع‌های بزرگ مسکن مهر بابل و بابلسر. (شماره هر مجتمع در نقشه مشخص شده است)

در این مطالعه با توجه به پرسش‌های تحقیق باید تفاوت متغیرهای وابسته در مجتمع‌های مختلف بررسی می‌شد، بر این اساس می‌باید از آزمون‌های مقایسه‌ای استفاده می‌شد؛ اما برای انتخاب آزمون مناسب لازم بود که ابتدا نرمال بودن توزیع متغیرها نیز سنجیده شود. آزمون کولموگروف-اسمیرنوف نشان داد که توزیع داده‌ها نرمال نیست ($sig < 0/05$) و در نتیجه برای انجام آزمون‌های مقایسه‌ای باید از آزمون‌های ناپارامتریک استفاده شود. شرایط استفاده از آزمون‌های ناپارامتریک این است که: (۱) توزیع داده‌ها به صورت نرمال نباشد؛ (۲) متغیر وابسته، یک متغیر کمی و در مقیاس فاصله‌ای باشد (در اینجا امتیاز شاخص‌های ذهنی)؛ (۳) متغیرهای مستقل، دو یا چند متغیر کیفی در مقیاس اسمی باشند (در اینجا سه متغیر نوع مسکن مهر، موقعیت نسبت به محدوده، شهر اصلی)؛ (۴) مقادیر متغیر از دو یا چند گروه مستقل از هم باشند. بدین ترتیب در این مطالعه برای بررسی معناداری تفاوت‌ها، باید سه بار از آزمون استفاده می‌شد: برای متغیرهای مستقل دو گروهی از آزمون ناپارامتریک نمونه‌های مستقل من-ویتنی و برای متغیرهای چند گروهی از آزمون ناپارامتریک نمونه‌های مستقل کراسکال-والیس.

برای امتیازدهی به شاخص‌ها ابتدا نمرات همه گویه‌ها که بر اساس طیف لیکرت ساخته شده بودند، هم جهت شد و سپس میانگین نمرات پاسخگویان محاسبه گردید. این میانگین عددی بین ۱ تا ۵ بود که هر چه به ۵ نزدیک‌تر باشد، نشان‌دهنده احساس مثبت‌تر است. پس از اینکه امتیاز هر یک از سه شاخص تحقیق در هر مجتمع به دست آمد، از جمع امتیاز این سه شاخص، شاخص دیگری با عنوان «شاخص‌های ذهنی» ساخته شد تا بتوان از آن برای مقایسه میان مجتمع‌ها استفاده کرد. بدین ترتیب، امتیاز شاخص‌های ذهنی عددی بین ۳ تا ۱۸ شد که امتیاز بالاتر نشان‌دهنده شاخص‌های ذهنی مثبت‌تر میان ساکنان بود. در نهایت برای درک بهتر وضعیت مجتمع‌ها و امکان مقایسه بهتر آن‌ها، امتیاز شاخص‌های ذهنی به درصد بیان شد تا بهتر بتوان به مقایسه مجتمع‌ها پرداخت. بدین ترتیب، درصد امتیاز بالاتر، نشانه شاخص‌های ذهنی مثبت‌تر (احساس رضایت بیشتر، احساس تعلق بیشتر، احساس امنیت بیشتر) و درصد امتیاز پایین‌تر نشانه شاخص‌های ذهنی منفی‌تر (احساس رضایت کمتر، احساس تعلق کمتر و احساس امنیت کمتر) است.

جدول ۲. میانگین امتیاز شاخص‌های ذهنی در میان مجتمع‌های مختلف.

نام مجتمع	نام شهر	موقعیت	احساس رضایت	احساس تعلق	احساس امنیت	امتیاز شاخص‌های ذهنی	درصد امتیاز شاخص‌های ذهنی	
۱	مهردشت	بابل	خارج محدوده	۳/۳۵	۳/۴۳	۳/۳۳	۱۰/۱۰	٪۵۹
۲	کیامهر	بابل	خارج محدوده	۳/۲۳	۲/۵۱	۳/۶۷	۹/۴۱	٪۵۳
۳	امید اوشیب	بابل	داخل محدوده	۳/۷۶	۳/۲۴	۴/۲۶	۱۱/۲۶	٪۶۹
۴	آرزو	بابل	خارج محدوده	۲/۶۳	۲/۲۲	۲/۹۳	۷/۷۸	٪۴۰
۵	ولایت	بابل	خارج محدوده	۲/۸۰	۲/۱۵	۴/۲۰	۹/۱۵	٪۵۱
۶	گل‌سار	بابل	داخل محدوده	۴/۱۰	۴/۵۷	۴/۳۳	۱۳/۰۰	٪۸۳
۷	فرزانگان	بابل	داخل محدوده	۳/۹۴	۳/۸۲	۴/۸۸	۱۲/۶۵	٪۸۰
۸	معلمان	بابلسر	چسبیده به محدوده	۲/۳۸	۲/۲۹	۳/۰۵	۷/۷۱	٪۳۹
۹	دانش	بابلسر	چسبیده به محدوده	۲/۷۹	۱/۸۹	۳/۲۱	۷/۸۹	٪۴۱
۱۰	نارنجستان	بابلسر	خارج محدوده	۳/۶۳	۲/۹۲	۴/۱۳	۱۰/۶۷	٪۶۴
۱۱	تلاش	بابلسر	چسبیده به محدوده	۲/۹۴	۲/۶۶	۲/۷۲	۸/۳۱	٪۴۴
۱۲	اندیشه	بابلسر	داخل محدوده	۳/۶۰	۲/۹۵	۴/۳۰	۱۰/۸۵	٪۶۵
۱۳	پرثیا	بابلسر	خارج محدوده	۲/۳۲	۲/۲۱	۳/۱۱	۷/۶۳	٪۳۹
	مجموع کل مجتمع‌ها			۳/۲۰	۲/۸۳	۳/۶۴	۹/۶۷	٪۵۶
	مجموع مجتمع‌های بابل			۳/۳۸	۳/۰۸	۳/۸۴	۱۰/۳۰	٪۶۱
	مجموع مجتمع‌های بابلسر			۲/۹۵	۲/۴۸	۳/۳۷	۸/۸۰	٪۴۸

یافته‌های تحقیق

در این قسمت ابتدا تحلیل توصیفی یافته‌ها خواهد آمد و سپس با استفاده از آزمون‌های ناپارامتریک به مقایسه مجتمع‌های مسکن مهر مختلف پرداخته خواهد شد. یافته‌های اولیه تحقیق نشان می‌دهد که:

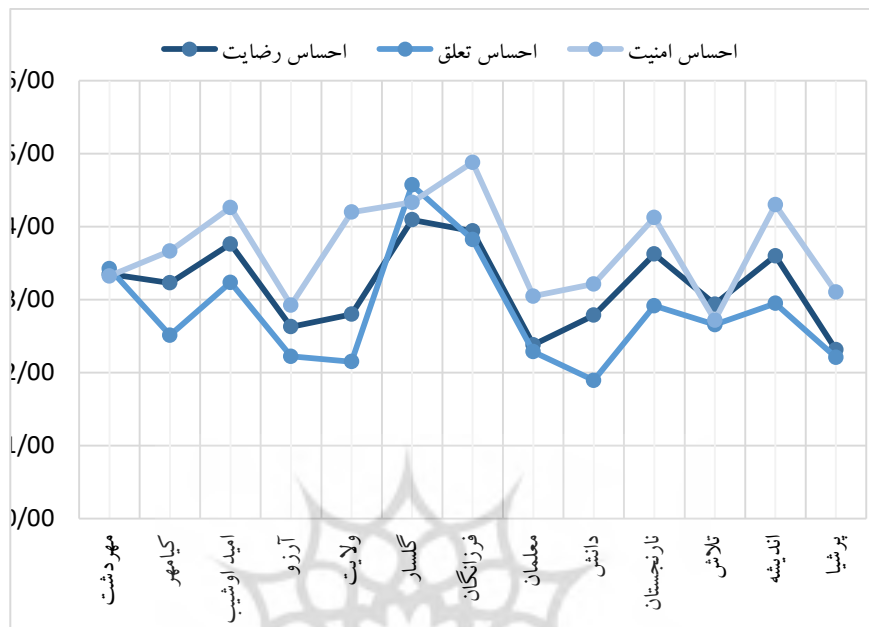
۱) «احساس امنیت» در مجتمع‌های فرزائگان، گل‌سار، امید اوشیب، و ولایت از شهر بابل و اندیشه و نارنجستان بابل‌ساز از همه بیشتر است و در مقابل، در مجتمع آرزوی بابل و مجتمع تلاش بابل‌ساز احساس امنیت از بقیه کمتر است.

۲) از نظر «احساس رضایت»، ساکنان مجتمع‌های گل‌سار، فرزائگان و امید اوشیب از بابل بیشترین احساس رضایت را دارند و بعد از آن‌ها مجتمع نارنجستان و اندیشه بابل‌ساز قرار دارند. در مقابل، کمترین میزان احساس رضایت به مجتمع آرزو و ولایت از بابل و مجتمع‌های پرشیا و معلمان از بابل‌ساز تعلق دارد.

۳) اما از نظر «احساس تعلق» ساکنان مجتمع‌های گل‌سار، فرزائگان و امید اوشیب از بابل و مجتمع نارنجستان و اندیشه بابل‌ساز بیشترین احساس تعلق را دارند. در مقابل، ساکنان مجتمع‌های دانش، معلمان و پرشیا از بابل‌ساز و مجتمع‌های آرزو، ولایت و کیامهر از بابل کمترین احساس تعلق را به مجتمع‌های خود دارند.

در نمودار زیر به خوبی تفاوت میان مجتمع‌های مختلف مشخص است، جایی که نمودار بالا رفته، بدان معنا است که احساس امنیت، احساس رضایت و احساس تعلق در میان ساکنان آن بالاتر است و برعکس، هر جا نمودار پایین رفته و امتیاز پایین‌تر است بدان معنا است که احساس امنیت، احساس رضایت و احساس تعلق در میان ساکنان آن پایین‌تر است. در نگاه کلی به نمودار این گونه به نظر می‌رسد که این سه شاخص باهم همبستگی دارند اما در برخی نقاط تفاوت‌های خاصی جلب نظر می‌کند از جمله در مسکن مهر ولایت در خارج محدوده بابل که احساس امنیت به دلیل داشتن حصار و نگهداری بالاست اما احساس رضایت و تعلق پایین است.

شکل ۲. میانگین امتیاز شاخص‌های ذهنی در میان مجتمع‌های مختلف.

۴) اگر میانگین امتیازات این سه شاخص را که با عنوان «شاخص‌های ذهنی» استخراج شده است با هم مقایسه کنیم، مشاهده می‌کنیم که بیشترین درصد امتیاز به مجتمع‌های گلزار (۸۳٪)، فرزندگان (۸۰٪) و امید اوشیبر (۶۹٪) از بابل و مجتمع اندیشه (۶۵٪) از بابلسر تعلق دارد و در مقابل، مجتمع آرزوی بابل (۴۰٪) و مجتمع‌های معلمان (۳۹٪) و پرشیا (۳۹٪) از بابلسر کمترین امتیاز را دارند.

حال اگر تمام مجتمع‌ها را به ترتیب از کمترین امتیاز تا بیشترین امتیاز مرتب کنیم. دو نکته جلب نظر می‌کند: ۱) اولاً، به نظر می‌رسد مجتمع‌های مسکن مهر بابل نسبت به بابلسر شاخص‌های ذهنی مثبت‌تری دارند؛ ۲) ثانیاً به نظر می‌رسد که مجتمع‌های داخل محدوده نسبت به مجتمع‌های خارج محدوده، شاخص‌های ذهنی مثبت‌تری دارند؛ ۳) ثالثاً، به نظر می‌رسد که شاخص‌های ذهنی در مجتمع‌ها مسکن مهر دولتی با خودمالکی تفاوتی ندارد. برای درک درستی این فرضیه‌ها لازم است که از آزمون‌های آماری مناسب استفاده شود تا بینیم تفاوتی که در جدول مشاهده می‌شود، معنادار است یا خیر.

جدول ۳. رتبه‌بندی مجتمع‌ها بر اساس درصد امتیاز شاخص‌های ذهنی در تناظر با موقعیت مکانی

مجتمع

رتبه	مجتمع‌ها	نوع مجتمع	درصد امتیاز شاخص‌های ذهنی	داخل محدوده		خارج محدوده	
				بابل	بابلسر	بابل	بابلسر
۱	گلسار	خودمالکی	٪۸۳	×			
۲	فرزانگان	خودمالکی	٪۸۰	×			
۳	امید (اوشیب)	دولتی	٪۶۹	×			
۴	اندیشه	دولتی	٪۶۵		×		
۵	نارنجستان	خودمالکی	٪۶۴			×	
۶	مهردشت	دولتی	٪۵۹			×	
۷	کیامهر	خودمالکی	٪۵۳			×	
۸	ولایت	خودمالکی	٪۵۱			×	
۹	تلاش	دولتی	٪۴۴	×			
۱۰	دانش	دولتی	٪۴۱	×			
۱۱	آرزو	خودمالکی	٪۴۰			×	
۱۲	معلمان	خودمالکی	٪۳۹	×			
۱۳	پرثیا	خودمالکی	٪۳۹	×			

تفاوت میان شهرها: همان‌طور که در جدول مشخص است میانگین امتیازات شاخص‌های ذهنی ساکنان مجتمع‌های مسکن مهر برابر با ۹,۶۷ (٪۵۶) است که نشان‌دهنده مثبت بودن نسبی شاخص‌های ذهنی ساکنان است؛ اما شاخص‌های ذهنی بین دو شهر بابل و بابلسر متفاوت‌اند. میانگین امتیاز شاخص‌های ذهنی در مجتمع‌های بابل ۳۰,۱۰ (٪۶۱) است در حالی که در مجتمع‌های بابلسر ۸,۸۰ (٪۴۸) است که نشان از شاخص‌های ذهنی مثبت‌تر در میان ساکنان مجتمع‌های مسکن مهر بابل دارد. وقتی شاخص‌ها را با یکدیگر مقایسه می‌کنیم، مشاهده می‌کنیم که در تک‌تک شاخص‌ها وضعیت ساکنان بابل بهتر از وضعیت ساکنان بابلسری است؛ به عبارت دیگر، ساکنان مجتمع‌های مسکن مهر بابل هم احساس

امنیت بیشتری دارند، هم احساس رضایت بیشتر و هم نسبت به مجتمع خود احساس تعلق بیشتری دارند؛ اما برای آنکه مشخص شود تفاوت میان دو شهر بابل و بابلسر معنادار است یا خیر، از آزمون ناپارامتریک نمونه‌های مستقل من-ویتنی استفاده شد. بر اساس آزمون من-ویتنی، به دلیل اینکه $sig < 0/05$ شد، پس تفاوت معناداری میان متغیرها وجود دارد، در نتیجه فرضیه صفر رد شده و فرضیه جایگزین پذیرفته می‌شود؛ این بدان معنا است که میانگین امتیاز شاخص‌های ذهنی ساکنان در مجتمع‌های مسکن مهر بابل نسبت به ساکنان مجتمع‌های مسکن بابلسر بیشتر بوده و این تفاوت به لحاظ آماری معنادار است؛ به عبارت دیگر، ساکنان مجتمع‌های مسکن مهر در شهر متوسط و غیرتوریستی بابل، احساس امنیت، احساس رضایت و احساس تعلق بیشتری نسبت به ساکنان مجتمع‌های مسکن مهر شهر کوچک و توریستی بابلسر دارند.

جدول ۴. تفاوت شاخص‌های ذهنی ساکنان مجتمع‌های مسکن مهر بابل و بابلسر توسط آزمون

من-ویتنی

Mann-Whitney Test		N	City
Ranks	Mean Rank		
Sum of Ranks			
39475.5	195.423	202.000	1
20555.5	142.747	144.000	2
		346	Total
SjEffectScore			
10115.5	Mann-Whitney U		
20555.5	Wilcoxon W		
-4/853	Z		
000/0	Asymp. Sig. (2-tailed)		
a Grouping Variable: City			
b Some or all exact significances cannot be computed because there is insufficient memory.			

تفاوت داخل و خارج محدوده: علاوه بر تفاوت میان دو شهر بابل و بابلسر، می‌توان تفاوت میان مجتمع‌های مسکن مهر داخل محدوده با خارج محدوده را نیز بررسی کرد. بر این اساس، مجتمع‌ها در سه دسته قرار گرفتند: (۱) مجتمع‌های داخل محدوده؛ (۲) مجتمع‌های خارج محدوده و چسبیده به بافت مسکونی روستا؛ (۳) مجتمع‌های خارج محدوده و جدا از بافت مسکونی.

جدول ۵. میانگین امتیاز شاخص‌های ذهنی و شاخص‌های آن در مجتمع‌های داخل و خارج

محدوده

ردیف	نام مجتمع	احساس رضایت	احساس تعلق	احساس امنیت	امتیاز شاخص‌های ذهنی	درصد امتیاز شاخص‌های ذهنی
۱	داخل محدوده	۳/۸۳	۳/۵۷	۴/۴۰	۱۱/۸۰	٪۷۳
۲	چسبیده به بافت روستا	۳/۰۵	۲/۸۱	۳/۳۶	۹/۲۳	٪۵۲
۳	خارج محدوده	۲/۸۹	۲/۳۴	۳/۳۴	۸/۵۶	٪۴۶
	مجموع	۳/۲۰	۲/۸۳	۳/۶۴	۹/۶۷	٪۵۶

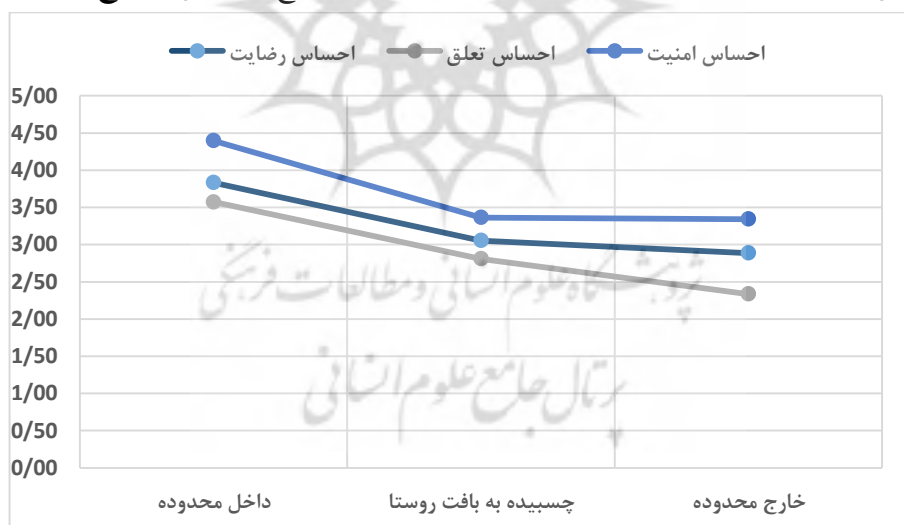
آنچه می‌توان در جدول فوق به‌وضوح مشاهده کرد، این است که ساکنان مجتمع‌هایی که در داخل محدوده هستند، احساس رضایت، احساس تعلق و احساس امنیت بیشتری نسبت به ساکنان مجتمع‌های خارج محدوده دارند و امتیاز شاخص‌های ذهنی آن‌ها مثبت‌تر است. از میان مجتمع‌های خارج محدوده نیز، مجتمع‌هایی که به بافت روستایی چسبیده‌اند تا حدی وضعیت بهتری نسبت به بقیه مجتمع‌ها دارند. در واقع این‌گونه به نظر می‌رسد که اتصال مجتمع به بافت مسکونی موجود، موجب بیشتر شدن شاخص‌های ذهنی بر روی ساکنان شده است؛ اما برای آنکه مشخص شود که این تفاوت معنادار است یا خیر، از آزمون ناپارامتریک نمونه‌های مستقل کراس‌کال-والیس استفاده شد.

بر اساس آزمون کراس‌کال-والیس، به دلیل اینکه $sig < 0/05$ شد، پس تفاوت معناداری میان متغیرها وجود دارد، در نتیجه فرضیه صفر رد شده و فرضیه جایگزین پذیرفته

شد؛ این بدان معنا است که تفاوت امتیاز شاخص‌های ذهنی در میان مجتمع‌های مسکن مهر داخل محدوده شهری با مجتمع‌های خارج محدوده معنادار است. از این رو به نظر می‌رسد که ساکنان مجتمع‌های داخل محدوده از احساس رضایت، احساس امنیت و احساس تعلق بیشتری نسبت به ساکنان مجتمع‌های خارج محدوده چسبیده به بافت روستا و مجتمع‌های خارج محدوده جدا از بافت روستا برخوردار هستند. در واقع، در این نمونه، قرارگیری مجتمع‌های مسکن مهر در محدوده شهری و اتصال به بافت مسکونی شاخص‌های ذهنی مثبتی (احساس امنیت/رضایت/تعلق بیشتری) برای ساکنان آن‌ها به همراه داشته است.

همان‌طور که در نمودار زیر مشخص است هر سه شاخص‌های ذهنی در داخل محدوده محدود به‌ترین امتیاز را دارند و هر چه که مجتمع مسکن مهر از بافت مسکونی دورتر می‌شود شاخص‌های ذهنی نیز منفی می‌شود. از سوی دیگر، این سه شاخص به نظر می‌رسد که باهم همبستگی دارند و نمودار هر سه با شیبی مشابه هم نزولی است.

شکل ۳. میانگین امتیاز شاخص‌های ذهنی و شاخص‌های آن در مجتمع‌های داخل و خارج محدوده

آزمون همبستگی: برای آنکه مشخص شود که شاخص‌های ذهنی با موقعیت مجتمع‌های مسکن مهر رابطه همبستگی دارند یا خیر، با توجه به اینکه توزیع داده‌ها نرمال نبود از

آزمون همبستگی اسپیرمن استفاده شد. در بررسی رابطه همبستگی سه شاخص ذهنی با موقعیت مجتمع‌های مسکن مهر، آزمون اسپیرمن نشان داد که رابطه این سه شاخص با موقعیت مجتمع، رابطه‌ای معکوس و معنادار است (۰/۳۸۹ -) هرچند که نمی‌توان آن را رابطه‌ای قوی دانست. به عبارتی هر چه از داخل محدوده به خارج محدوده می‌رویم، از میزان احساس امنیت/رضایت/تعلق کاسته می‌شود.

تفاوت میان مجتمع‌های دولتی و خودمالکی: در نهایت برای آنکه مشخص شود آیا احساس امنیت/رضایت/تعلق در مجتمع‌های دولتی که در زمین‌های دولتی و با سرمایه-گذاری دولتی ساخته شدند، تفاوتی با مجتمع‌های خودمالکی که در زمین‌های خصوصی و با سرمایه‌گذاری بخش خصوصی ساخته شدند، وجود دارد یا خیر، از آزمون ناپارامتریک نمونه‌های مستقل من-ویتنی استفاده شد. بر اساس آزمون من-ویتنی، به دلیل اینکه $sig > 0/05$ شد، پس تفاوت معناداری میان متغیرها وجود ندارد، در نتیجه برخلاف دو نتیجه قبلی، این بار فرضیه صفر رد نمی‌شود؛ این بدان معنا است که تفاوت معناداری میان مجتمع‌های مسکن مهر دولتی و خودمالکی وجود ندارد. طبیعتاً آزمون اسپیرمن نیز ارتباط همبستگی معناداری میان شاخص‌های ذهنی با نوع مسکن مهر نشان نمی‌داد.

بحث و نتیجه‌گیری

اکثر قریب به اتفاق مطالعاتی که بر روی مجتمع‌های مسکن مهر در ایران انجام شده است، به بررسی «احساس رضایت» ساکنان پرداخته‌اند. نتایج این تحقیقات نشان می‌دهد که غالباً میزان احساس رضایت ساکنان مجتمع‌های مسکن مهر کمتر از متوسط بوده است (احمدی و جلیلی، ۱۳۹۹؛ شمس‌الدینی و همکاران، ۱۳۹۷؛ ملکشاهی و همکاران، ۱۳۹۶؛ یزدانی و همکاران، ۱۳۹۶؛ محمدزاده، ۱۳۹۶). این عدم رضایت در مجتمع‌های مسکن مهر دولتی بیشتر از مسکن مهر خصوصی (خودمالکی) مشاهده شده است (ملکشاهی و همکاران، ۱۳۹۶؛ شکوهی و ارفعی، ۱۳۹۴). از عوامل مؤثر بر این عدم رضایت، بیش از هر چیزی به مکان‌گزینی نامناسب مجتمع‌های مسکن مهر و دسترسی نامناسب آن‌ها اشاره شده است

بررسی تفاوت احساس تعلق، احساس رضایت و احساس امنیت در مجتمع‌های ...؛ عالی‌پور و شارع‌پور | ۱۰۱

(محمودی و وحید، ۱۳۹۹؛ شمس‌الدینی و همکاران، ۱۳۹۷؛ جافری و همکاران، ۱۳۹۷؛ ملک‌شاهی و همکاران، ۱۳۹۶؛ فیروزی و همکاران، ۱۳۹۵؛ درودی و همکاران، ۱۳۹۳).

در این تحقیق، سه شاخص: احساس امنیت، احساس رضایت و احساس تعلق به‌عنوان شاخص‌های ذهنی سیاست مسکن مهر در تمام مجتمع‌های مسکن مهر بزرگ دولتی/خودمالکی در داخل/خارج محدوده شهرهای بابل و بابلسر بررسی شد. نتایج تحقیق حاضر، نشان داد که در مجموع احساس امنیت/رضایت/تعلق در این مجتمع‌ها کمتر از متوسط است که با یافته‌های تحقیقات پیشین در این خصوص همخوانی دارد.

در پاسخ به پرسش اول تحقیق، نتیجه آزمون ناپارامتری من-ویتنی نشان داد که احساس امنیت/رضایت/تعلق در مجتمع‌های مسکن مهر شهر بابل بیشتر از شهر بابلسر است. بررسی‌های جانبی این مطالعه نشان می‌داد که میزان مالکیت مسکن در مجتمع‌های بابل بیشتر از بابلسر است و تعداد واحدهای خالی آن نیز کمتر است؛ به‌عبارت‌دیگر، واحدهای مسکن مهر در بابل به نیاز مسکن شهر پاسخ داده اما در بابلسر این واحدها به‌عنوان کالای سرمایه‌ای یا اجاره داده می‌شوند و یا به‌عنوان خانه دوم استفاده می‌شوند. شاید بتوان گفت نقش توریستی شهر کوچک بابلسر، در بروز این تفاوت تأثیر داشته است اما تا زمانی که این مطالعه بر روی نمونه‌های بیشتری انجام نشود، باید در نتیجه‌گیری احتیاط کرد.

در پاسخ به پرسش دوم، نتیجه آزمون ناپارامتری کراس‌کال-والیس نشان داد که ساکنان مجتمع‌های مسکن مهر داخل محدوده، احساس امنیت/رضایت/تعلق بیشتری نسبت به ساکنان مجتمع‌های مسکن مهر خارج محدوده دارند. در ادامه، استفاده از آزمون همبستگی اسپیرمن نیز نشان داد که ارتباط منفی و معنادار اما نه‌چندان قوی میان احساس امنیت/رضایت/تعلق با مکان و موقعیت مجتمع‌های مسکن مهر وجود دارد به‌طوری‌که هر چه از داخل محدوده به سمت خارج محدوده پیش رویم و از بافت مسکونی موجود شهری یا روستایی فاصله بگیریم از احساس امنیت/رضایت/تعلق ساکنان کاسته می‌شود. این یافته تحقیق از آنجا اهمیت دارد که دولت در سیاست مسکن خود در ادوار مختلف، همواره

تمایل داشته تا زمین‌های ارزان خارج محدوده را استفاده نماید تا به خیال خود قیمت مسکن را کاهش داده و به نیاز مسکن را پاسخ دهد اما آن چیزی که در نهایت حاصل شده، محیط‌های مسکونی با امنیت پایین و دسترسی نامناسب است که ساکنان آن نه از سکونت در آن راضی هستند و نه تعلق خاطری به آن دارند و هر زمان مترصد نقل مکان از این مجتمع‌های مسکونی هستند.

اما در پاسخ به پرسش سوم، در مقایسه مجتمع‌های مسکن مهر دولتی با مجتمع‌های مسکن مهر خودمالکی، نتیجه آزمون من-ویتی و آزمون همبستگی اسپیرمن هیچ تفاوت معنادار و هیچ ارتباط معناداری را نشان ندادند که این یافته تحقیق با نتایج تحقیقات پیشین در این خصوص همخوانی نداشت. بر این اساس، در این نمونه نمی‌توان ادعا کرد که دولتی یا خودمالکی بودن، اثر خاصی بر میزان احساس امنیت/رضایت/تعلق ساکنان داشته است.

در نهایت بر اساس نتایج این مطالعه، این گونه به نظر می‌رسد که موقعیت مکانی مجتمع‌های مسکن مهر، اثرات مستقیم بر شاخص‌های ذهنی ساکنان آن دارد؛ به عبارت دیگر قرارگیری این مجتمع‌ها در داخل محدوده شهری و واقع شدن آن‌ها در شهرهای غیرتوریستی، در میزان احساس رضایت، امنیت و تعلق ساکنان این سکونتگاه‌ها بسیار حائز اهمیت است که این امر باید در سیاست‌گذاری‌های مسکن مورد توجه مدیران دولتی، برنامه‌ریزان شهری و کارشناسان اجتماعی قرار گیرد.

تعارض منافع

تعارض منافع ندارد.

بررسی تفاوت احساس تعلق، احساس رضایت و احساس امنیت در مجتمع‌های ...؛ عالی‌پور و شارع‌پور | ۱۰۳

تشکر و سپاسگزاری

این پژوهش هیچ حامی مالی نداشته است اما پژوهشگران بر خود لازم می‌دانند تا سپاس و قدردانی خود را از حمایت علمی و معنوی آقایان دکتر مرتضی هادی جابری مقدم، دکتر احمد رضایی، مهندس علی ثباتی و مهندس بهرام اکبرزاده اعلام نمایند.

ORCID

Amin Alipour

Mahmoud Sharepour

<https://orcid.org/0000-0003-3751-848X>

<https://orcid.org/0000-0002-1969-9419>

References

- Altman, I. & Low S. (1992), *Place Attachment*, Plenum Press, New York.
- Amerigo, M., & Aragones, J. (1997). A theoretical and methodological approach to the study of residential satisfaction. *Environmental Psychology*, 17(1), 47-57.
- Bollens, S. A. (2008) Human Security through an Urban Lens Human Security Through an Urban Lens. *Journal of Human Security*, Vol.4, No.3, pp. 36-53.
- Choudhury, I. (2005). A Conceptual Model of Resident Satisfaction with Reference to Neighborhood Composition. *Paper presented at the World Congress on Housing*. Pretoria, South Africa.
- Firoozi, Mohammad Ali and Nemati, Morteza and Daripour, Nadia. (2015). Evaluation of residents' level of satisfaction with the Mehr housing project in Khuzestan province with an emphasis on sustainable housing. A case study of Omidiye city. *Journal of human settlements planning studies*. Year 15, Number 34, Pages 53-66. [In Persian]
- Fleury-Bahi, G., Felonneau, M., & Marchand, D. (2008). Processes of place identification and residential satisfaction. *Environment and Behavior*. 40(5), 669-682.
- Galster, G. C. (1987). Identifying the correlates of dwelling satisfaction: an empirical critique. *Environment and Behavior*, 19(5), 537-568.
- Galster, G. C., & Hesser, G. W. (1981). Residential satisfaction. Compositional and contextual correlates. *Environment and Behavior*, 13(6), 735-758.
- Hummon, David. (1992). *Community Attachment: Local Sentiment & Sense of Place*, Plenum, New York.
- Liu, A. M. M. (1999). Residential satisfaction in housing estates: a Hong Kong perspective. *Automation in Construction*, 8(4), 511-524.
- Malekshahi, Gholamreza and Nikpour, Amer and Habibi, Sanaz. (2016). Comparing the level of satisfaction of the residents of the state-owned and self-owned housing complexes in the case study of Amol city. *Scientific-research quarterly of urban studies*. Number 27. [In Persian]
- McCrea, R., Stimson, R. J., & Western, J. (2005). Testing a General Model of Satisfaction with Urban Living Using Data for South East Queensland. Australia. *Social Indicators Research*, 34(1), 18-27.
- Norberg-Schulz, Christian. (1997), *The Phenomenon of Place*. Princeton Architectural Press, New York.
- Rapoport, A. (1990). *The meaning of the built environment: A nonverbal communication approach*. University of Arizona Press, Tucson.
- Relph, E. (1976). *Place and Placelessness*, Pion, London.
- Shamai, Shmuel. (1991). Sense of place: An empirical measurement, *Geoforum*, Volume 22, pp. 347- 358.
- Tuan, Yi-Fu. (2001). *Space and Place: The Perspective of Experience*. University of Minnesota Press, Minneapolis.

United Nations Development Program. (1994). *Human Development Report*, New York: Oxford University press.

References [In Persian]

- Ahmadi, Nahid and Jalili, Fatemeh (2019). *Meta-analysis of Mehr housing project in Iran. The fourth international conference on humanities, social and lifestyle sciences*. [In Persian]
- Iman, Mohammad Taghi and Kaveh, Mehdi. (2011). Measuring the level of life satisfaction among residents of Mehr Fouladshahr housing in Isfahan, *Journal of Urban Sociological Studies*, Year 2, Number 5, Pages 1-32. [In Persian]
- Barzegar, Sadegh and Ghorbani, Alireza (2018) *Analyzing the satisfaction of the Mehr housing project from the perspective of social sustainability. A study sample of Mehr Gorgan Housing, Sociology of Iran's Social Issues*. [In Persian]
- Droodi, Mohammadreza, Jahanshahloo, Lala and Shahriari, Seyyed Kamaluddin. (2013). Measuring the level of satisfaction of Mehr housing residents with the urban management approach (Case study: Bostan Shahr New Hashtgerd Complex). *Economic and urban management scientific research quarterly*. Third year, ninth issue, pages: 141-125. [In Persian]
- Rezaei Khobushan, Reza and Nemati Mehr, Marjan (2014). Measuring the quality of the residential environment in the Mehr housing program based on quality of life indicators (research case: Mehr housing in Shahr Jadid Pardis). *Two quarterly magazines*. Volume 25, No. 69, 53-70. [In Persian]
- Shokohi, Mohammad Al-Aza and Arfai, Javad (2014). Investigating the level of satisfaction of residents with Mehr housing in Bejestan. *Journal of research and urban planning*. Year 6, Number 22, Pages 33-42. [In Persian]
- Shekarbeigi, Alia and Musta'e, Reza (2013) meta-analysis of studies conducted on violence against women, *Iranian Journal of Sociology*, 15th volume, number 2, pages 153-177 [In Persian]
- Shams-aldini, Ali, Safarian, Emad and Nakwini Bakhsh, Mohammadreza. (2017). Identifying the challenges and evaluating the performance of Mehr housing from the citizens' point of view (Case study: Fardis-Kazron settlement). *Researches of human geography*. Volume 5, Number 3, 625-609. [In Persian]
- Falahat, Mohammad Sadiq. (1385). The concept of sense of place and its shaping factors. *Fine arts magazine*. No. 26, pp. 57-66. [In Persian]
- Mandel, Robert. (1379). *The changing face of national security. Translation of Strategic Studies Research Institute*. Tehran: Strategic Studies Research Institute. [In Persian]
- Mahmoudi, Shahin and Vahid, Arash (2019). Assessing the degree of residential satisfaction and physical problems of residential complexes

- of low-income strata without housing, a case example: (Maskan Mehr Comprehensive Plan). Seventh National Conference of Applied Researches in Civil Engineering, Architecture and Urban Management. [In Persian]
- Mohammadzadeh, Amin (2016). Evaluation of housing policies for low-income urban groups in Iran, case study: Mehr Sayad Shirazi housing in Birjand. The second Iranian national housing conference. [In Persian]
- Marvi, Vida and Shams, Majid (2019). Evaluation of cultural and social dimensions of Mehr housing in Iran, a case study of Kermanshah city. The 6th International Conference on New Researches in Civil Engineering, Architecture, Urban Management and Environment. [In Persian]
- Moamri, Ibrahim, Mirkotli, Jafar and Bezi, Khodarahm (2018). Evaluation and monitoring of housing policies for low-income urban groups from the perspective of housing sustainability indicators (case study: Mehr Gorgan housing). *Geography studies of urban planning*. Volume 7, Number 4, Pages 741-723. [In Persian]
- Nouri Imani, Elham and Buchani, Mohammad Hossein (2019). Spatial justice of distribution of urban services in Mehr Ardabil housing. 10th National Conference on Civil Engineering, *Architecture and Urban Development*. [In Persian]
- Yazdani, Mohammad Hossein and Ahmadi, Samira and Pashazadeh, Asghar. (2016). Surveying the level of satisfaction of the residents of Mehr Housing (case example: Mehr Sham Esbi Housing, Ardabil). *Quarterly journal of geography and planning*. Year 23, Number 67, 349-327. [In Persian]

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

استناد به این مقاله: عالی‌پور، امین.، شارخ‌پور، محمود. (۱۴۰۳). بررسی تفاوت احساس تعلق، احساس رضایت و احساس امنیت در مجتمع‌های مسکن مهر دولتی و خودمالکی در داخل و خارج محدوده شهری، فصلنامه برنامه‌ریزی توسعه شهری و منطقه‌ای، ۹(۲۸)، ۷۷-۱۰۶. DOI: 10.22054/urdp.2023.72290.1521

Urban and Regional Development Planning is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License...